

ДЗВІНЧУК Д. І.,
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
(Івано-Франківськ, Україна) fuid@ua.fm

НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

У статті розглянуто особливості національної самосвідомості як чинника ефективних державотворчих змін та політичної модернізації. Зроблено висновок, що радикальна трансформація традиційних структур і принципів самоідентифікації призводить до зміни ідентичності всього суспільства і є однією із важливих функцій модернізації. Національна самосвідомість виступає одним із найважливіших чинників формування політичної нації, стійкого розвитку політичної системи, легітимації інститутів держави.

***Ключові слова:** ідентичність, національна самосвідомість, самоідентифікація, модернізація політичної системи.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Національна самосвідомість є одним із найважливіших чинників формування політичної нації, стійкого розвитку політичної системи, легітимації інститутів держави. З огляду на вказане створення умов для формування й повноцінного функціонування зазначеного феномену відповідно до потреб демократичного державотворення в національній державі належить до найважливіших завдань філософії державного управління. Проблеми національної самоідентифікації є важливими для кожного народу, оскільки вони зачіпають смисложиттєві основи його існування. Для України ці проблеми є ще гострішими, бо здобуття незалежності поставило її перед вибором нової ідентичності, такої, яка найліпше сприяла б процесам формування постмодерної нації. Обрана молодіжкою державою парадигма націо- і державотворення не була національно-етнічною і не закріпила за титульним – українським – етносом ніяких владних переваг. Разом із тим закладений у національно-державницькій парадигмі об'єднуючий потенціал виявився слабким для того, щоб політична нація стала вагомим конструктом ідентифікаційного поля. Необхідність чіткого окреслення ідентифікаційного простору в Україні диктується як пізнавальними, так і особливо практичними завданнями. Значення останніх зростає у зв'язку з тим, що процеси самоідентифікації відбуваються в Україні одночасно зі зміною механізмів правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення й утвердження національної самосвідомості українського народу були в полі зору українських мислителів: О.Бочковського, М.Драгоманова, Д.Донцова, М.Грушевського, М.Костомарова, П.Куліша, В.Липинського, М.Міхновського,

І.Огієнка, В.Старосольського, І. Франка та ін.

Особливості національної самосвідомості українського народу в контексті української національної ідеї відображені в роботах В.Барановського, Р. Додонова, В. Карлової, О. Лісового, М. Поповича та ін.

Отже, *мета статті* полягає у розкритті впливу національної самосвідомості як духовної основи державотворчих процесів на процеси політичної модернізації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під ідентичністю прийнято розуміти результат самовизначення людини чи групи у соціальному сенсі, створення «образу – Я» та «образу – Ми», тобто віднесення ними себе до тих чи інших спільнот за віковими, професійними, статевими, територіальними, етнічними, конфесійними чи іншими ознаками. Англійське слово «*identity*» вживається у значеннях тотожності, справжності, самобутності. У соціогуманітарних науках пріоритет віддається третьому (самобутності) – ідентичність тут розуміється як сукупність специфічних рис, які виділяють певну спільноту з-поміж інших, і є для окремої особи чи групи підставою для віднесення себе до цієї спільноти [3, с. 41].

Як зазначав у свій час знаменитий австрійський психолог і філософ Зігмунд Фрейд, ідентифікація є своєрідним захисним механізмом, який забезпечує усунення або зведення до мінімуму (мінімізацію) почуття невпевненості (тривоги, страху), що виникає в процесі самоусвідомлення себе як особливого «Я». У віці немовляти виникає первинна ідентифікація, яка є примітивною формою емоційної прихильності дитини до матері та неусвідомленим виразом потреби у безпеці. За нею слідує вторинна ідентифікація – неусвідомлене прагнення дитини бути подібною до того об'єкта, який породжує у неї тривогу, неспокій, є «загрозливим авторитетом». Ця форма ідентифікації, за З. Фрейдом, є передісторією Едипового комплексу, коли маленький хлопчик у всьому хоче зайняти місце батька і, боячись батьківського покарання, копіює деякі особливості його поведінки. Третя форма ідентифікації розпочинається із входженням людини в суспільне життя (дитячий дошкільний заклад, школа, виробничий колектив тощо). Вона розгортається як відповідь на потребу дитини (пізніше – підлітка, учня, студента тощо) бути подібною як до тієї групи особистостей, в якій протікає її особисте життя й, одночасно, як прагнення заявити про себе як унікальну, відмінну від інших, самототожну особистість. Самоідентифікація розгортається як ототожнення себе з іншою особою (групою, стратою, класом) в цілому або включення в образ власного «Я» окремих їх якостей, як наслідування цієї особи та розвитку емоційних зв'язків з нею. У цьому процесі запозичуються не лише зовнішні форми поведінки особи-взірця для наслідування, а й виникають передумови для формування певних особистісних структур того, хто уподібнює себе до взірця, а саме: ідеалів, ціннісних орієнтацій, світоглядних уявлень інтересів тощо. Нерідко цей процес веде до повного злиття власного «Я» з образом іншої особи («Я – це він») або здійснюватися за принципом бажаного доповнення своєї особистості певними якостями, що притаманні іншому («Я – як він») [9].

Один із визнаних західних авторитетів у питаннях національної ідентичності, Е. Сміт характеризує її як абстрактну, багатовимірну конструкцію, пов'язану з багатьма різноманітними сферами життя і схильну до численних перетворень і поєднань. Її найголовнішими рисами є історична територія, спільні міфи та історична пам'ять, спільна культура, єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів, спільна економіка. Поняття «національної ідентичності» передбачає насамперед самобутність, історичну індивідуальність, наявність популярної в масах національної ідеї [8, с. 24]. Саме національна ідея здатна усунути невизначеність цінностей суспільства, цілей, мобілізувати народ на здійснення повномасштабних перетворень, стати чітким орієнтиром для органів державної влади всіх рівнів у формуванні державної політики та її реалізації.

Основою для національної самоідентифікації вважаємо сукупність двох головних ідентичностей:

– особиста ідентичність чи самоідентичність (Self-identity) – це єдність і спадкоємність життєдіяльності, цілей, мотивів і смисложиттєвих установок особистості, яка усвідомлює себе суб'єктом діяльності. Це не якась особлива риса чи сукупність рис, якими володіє індивід, а його самість, відрефлексована в термінах власної біографії. Вона виявляється не стільки в поведінці суб'єкта і реакціях на нього інших людей, скільки в його здатності підтримувати і продовжувати якийсь наратив (оповідь), історію власного «Я», що зберігає свою цілісність, незважаючи на зміну окремих її компонентів.

– соціальна ідентичність – це переживання і усвідомлення своєї приналежності до тих чи інших соціальних груп і спільнот. Ідентифікація з певними соціальними спільнотами перетворює людину з біологічної особини в соціального індивіда й особистість, дозволяє йому оцінювати свої соціальні зв'язки і приналежності в термінах «Ми» і «Вони» [4].

Вважаємо слушною позицію Р. Додонова і С. Мофи, що національна ідея покликана виконати щонайменше п'ять соціально-мобілізуючих функцій:

– визначити місце нації у глобальному просторі та часі, тобто її національний хронотоп;

– уzasаднити витоки нації та її історичні ідентифікатори;

– обґрунтувати загальносуспільну стратегію розвитку і зрозумілий та достатньо привабливий образ як близького в часі, так і віддаленішого майбутнього;

– віднайти зв'язки між загальноприйнятими національними цінностями та цінностями кожної із соціальних груп зокрема і, так само, із загальнолюдськими цінностями, забезпечивши в такий спосіб найголовнішу потребу національної безпеки – внутрішній та зовнішній вектори порозуміння й злагоди;

– надати передбачуваності діям влади і обґрунтувати право владних структур на керування суспільством і зовнішню репрезентацію нації [2, с. 6-7].

Будь-яка ідея – це ідея певної цілісності, єдності в багатоманітності. І навпаки: будь-яку цілісність узасадничує провідна ідея. Оскільки справжня національна єдність багато в чому зводиться до свідомих самообмежень, то

напрошується висновок: самоорганізація та самообмеження в інтересах самовиживання характеризують притаманний конкретній нації рівень культури як певної історично визначеної цілісності [6].

Водночас цей рівень визначає актуально й потенційно можливі для даного суспільства і даної держави права та свободи як внутрішні, так і зовнішні. Чим вищий рівень національної самосвідомості і чим «ідейнішою» вона є, тим менше доведеться докладати зусиль і впливів для підтримання її цілісності та обмеження свободи, втраченої інтегрованими в ціле частинами-елементами. Отже, смислом національної самосвідомості є усвідомлення людиною того, що, набувши національного статусу, вона істотно обмежила свою свободу бути «громадянином світу». Але водночас така людина мусить усвідомити істотні переваги, яких їй надає національна приналежність. І не лише у сенсі суто матеріальному, а, щонайголовніше, у сенсі духовному. Національна самосвідомість, збагачена національною ідеєю, – це необхідна передумова «зцілення» загальносуспільного та особистісного духовного здоров'я. Революція гідності та боротьба за свободу України створили нову українську ідею – ідею гідності, свободи і майбутнього. 12 січня 2015 року указом Президента України Петра Порошенка було затверджено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [7]. Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

Задля цього рух уперед здійснюватиметься за такими векторами:

– вектор розвитку – це забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему;

– вектор безпеки – це забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності. Україна має стати державою, що здатна захистити свої кордони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у європейському регіоні. Визначальною основою безпеки має також стати забезпечення чесного і неупередженого правосуддя, невідкладне проведення очищення влади на всіх рівнях та забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції. Особливу увагу потрібно приділити безпеці життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної медицини, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води, безпечних харчових продуктів та промислових товарів;

– вектор відповідальності – це забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному

та приватному секторах. Територіальні громади самостійно вирішуватимуть питання місцевого значення, свого добробуту і нестимуть відповідальність за розвиток всієї країни;

– вектор гордості – це забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт. Україна повинна зайняти гідне місце серед провідних держав світу, створити належні умови життя і праці для виховання власних талантів, а також залучення найкращих світових спеціалістів різних галузей.

У контексті покращення системи державного управління передбачено побудову прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності. Результатом впровадження реформи державного управління має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), яка здатна виробляти і реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики. Метою політики у сфері децентралізації повинен стати відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування. Пріоритетом в управлінні публічними фінансами має стати підвищення прозорості та ефективності їх розподілу та витрачання. Процес здійснення державних закупівель повинен стати максимально прозорим та враховувати загальні принципи конкуренції [7].

Таким чином, виходячи з вище зазначеного, на сучасному етапі розвитку Української держави невідкладним завданням постає формування загальнонаціональної стратегії розвитку України, що вказуватиме мету, якої необхідно досягти. В її основу має бути покладено узгоджену і загально визнану систему цінностей як основу вироблення державної політики в усіх сферах суспільного життя. Погоджена у спокійному діалозі державних, наукових, громадських структур, система національних і загальнолюдських цінностей має стати підґрунтям для формування виваженої, науково обґрунтованої концепції гуманітарної політики держави [5] та проведення комплексної модернізації суспільного життя.

Модернізація є варіантом розвитку в рамках удосконалення, накопичення позитивних якісних та кількісних змін у різних сферах життя, а саме:

– у соціальній сфері – диференціація і спеціалізація ролевих функцій індивідів, заміна відносин особистої залежності між людьми відносинами їхньої особистої незалежності, основаної на еквівалентному обміну речами;

– в економічній сфері – розвиток науково-технічного прогресу, поглиблення розвитку ринку товарів, послуг, капіталу, робочої сили, виникнення соціальної ринкової економіки;

– у політичній сфері – існування розумного принципу поділу функцій

влади, залучення населення до політичного процесу, формування усвідомлених інтересів різних груп суспільства, встановлення демократичних політичних інститутів;

– у культурній сфері – секуляризація освіти і розповсюдження грамотності, залучення населення до світових культурних надбань, розвиток інформаційного суспільства.

Загалом виокремлюють два основні типи модернізації. Перший із них – це первинна або органічна модернізація, яка є характерною для країн, що пережили перехід до раціональних суспільних структур у результаті поступового, тривалого розвитку внутрішніх процесів, через поступове спонтанне накопичення передумов у тих чи інших областях суспільного життя, поєднання яких надавало якісного поштовху.

Другий тип – вторинна або рефлексивна (неорганічна) модернізація, яка є характерною для країн, що з тих чи інших причин відстали у своєму розвитку і тепер за рахунок широкого використання досвіду передових держав намагаються наздогнати їх за рівнем і якістю життя. Іншими словами – модернізація навздогін.

Успішність модернізації багато в чому залежить від того, наскільки процес змін відбувається органічно, тобто іманентно вписується у політичні інститути, сприймається суспільством як природній і підтримується ним. Об'єктивність модернізаційного процесу передбачає і різні форми протидії: непорозуміння, забобони, традиціоналізм, консерватизм, зволікання, прямий саботаж, а також боротьбу з ними та із їх наслідками: відсталістю, посиленням зовнішньої залежності, стагнацією та внутрішніми розколами. Дані причини призводять до частковості та нерівномірності модернізації: оновлюються лише окремі політичні інститути, ідеологічні напрями, суспільні настрої тощо [1]. Нова модернізаційна стратегія як пріоритет політичного реформування передбачає передусім творення в Україні сучасної, конкурентоспроможної держави, визначальними характеристиками якої є верховенство права та розвинена правова культура, збалансована представницька демократія, сильне самоврядування, дисциплінований і мобільний державний менеджмент.

Модернізація політичних інститутів і зміни у політичній свідомості громадян необхідні для оптимізації управлінських процесів у державі, оздоровлення економічного життя, залучення інвестицій та переходу до інноваційної моделі суспільного розвитку. Особливим теоретико-методологічним підходом до модернізації державного управління, є нова формула управління – «governance» (врядування). Поняття «врядування» у сучасній науці набуває концептуального значення. Деякі дослідники розглядають «governance» (врядування) як самостійну концепцію поряд із новим державним менеджментом та концепцією соціально-політичних мереж. Сутність концепції «governance» полягає в тому, що державне управління втрачає колишню жорсткість і регламентованість; воно базується скоріше на горизонтальних, ніж на вертикальних зв'язках між урядовими органами, асоціаціями громадянського суспільства та бізнесом. Подібне управління відрізняється як від простого адміністрування, за якого джерелом політичних

рішень виступає винятково політичне керівництво, так і від ринкової моделі з її акцентом на торговельній угоді, де кожний учасник намагається максимізувати свою вигоду. Це складна система врядування, в якій важливі елементи державних повноважень поділені з недержавними організаціями та місцевим самоврядуванням за допомогою інноваційних інструментів розв'язання суспільних проблем (контракти, субсидії, ваучери тощо). Реалізуючись за допомогою переговорів і співпраці між державними та недержавними структурами щодо досягнення взаємоприйнятого результату, демократичне врядування здатне ефективніше задовольняти суспільні потреби.

У публічній сфері необхідно обмежити зовнішні втручання, що підтримують конкретні ідентичності, забезпечити ухвалення концепції мовної безпеки, розбудувати сегментну комунікацію з різними суспільними групами, посилити роль норм завдяки уведенню посилення на базові цінності українського суспільства. Формування української громадянської ідентичності передбачає актуалізацію таких політичних компонентів спільної ідентифікації українців, як громадянство, спільні права та обов'язки, національні інтереси тощо. Потрібно також зменшити роль культурних детермінацій у взаємодії громадян і політичних інститутів. Нова громадянська ідентичність має засвоюватися на рівні адміністративних органів влади завдяки механізмам внутрішньо-інституційної соціалізації. Нарешті, формування спільної ідентичності на рівні суспільства передбачає розбудову ефективного діалогу політичних інститутів і громадянського суспільства.

Висновки. Національна самосвідомість є складним духовним утворенням, яке виникає і розвивається в певних суспільно-історичних умовах і відображає весь комплекс наявних суспільних реалій, притаманних нації, її бачення своїх можливостей та перспектив. Визначення напрямів і пріоритетів політики національної ідентичності потребує врахування внутрішніх та зовнішніх умов становлення національної спільноти, її об'єктивного стану та особливостей колективного самоусвідомлення. Необхідною умовою для утвердження сучасної та адекватної українським реаліям моделі ідентичності є уточнення критеріїв національної приналежності особи або культурно-історичного явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський Ф. Подолання кризи ідентичності в Україні як чинник переходу до органічної моделі модернізації політичної системи / Ф. Барановський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/427>.
2. Додонов Р. Пріоритетні напрямки оптимізації національно-державницької самосвідомості в Україні / Р. Додонов, С. Мофа // Політичний менеджмент. – 2003. – № 2. – С. 3-13.
3. Захарук Д. Вгору піднесімо серця : / Науково-популярний нарис. / Д. В. Захарук, Д. І. Дзвінчук. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2015. – 80 с.
4. Ідентичність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://uk.wikipedia.org/wiki/ідентичність_\(психологія\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/ідентичність_(психологія)).
5. Карлова В. Місце та роль гуманітарного простору держави у формуванні національної самосвідомості / В. Карлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://visnyk.academy.gov.ua/wp.../2011-1-7.pdf>.
6. Лісовий О. В. Ідентифікація та самоідентифікація особистості : підходи та

концепції / О. В. Лісовий // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : збірник наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 16. – С. 46-56.

7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12 січня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

8. Сміт Е. Національна ідентичність / Е.Сміт. – К., 1994. – 224 с.

9. Фрейд З. Вступ до психоаналізу / З. Фрейд / Пер. з нім. Петра Таращука. – К.: Основи, 1998. – 709 с.

REFERENCES

1. Baranovsky F. Overcoming crisis of identity in Ukraine as a factor in transition to organic models of modernization of the political system / F. Baranovskiy [electronic resource]. – Access mode: <http://social-science.com.ua/article/427>.

2. Dodonov R. Priority directions of optimization of national and State identity in Ukraine / R. Dodonov, C. Mofa // Political management. – 2003. – № 2. – P. 3-13.

3. Zakharuk D. Up pìdnesìmo heart:/popular science essay. / D. Zakharuk, D. And Dzvìnčuk. Ivano-Frankivsk: HB, 2015. - 80 с.

4. Identity [electronic resource]. – Access mode: <http://uk.wikipedia.org/wiki/identity> (psychology).

5. Charles V. Place and role of humanitarian space the State in shaping the national identity /Charles [electronic resource]. – Access mode: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp.../2011-1-7.pdf>.

6. Lesovoj O. Identification and self-personality: approaches and concepts / O.. Sylvanus // Bulletin of the Institute of child development. Series: philosophy, pedagogy, Psychology: a collection of scientific papers. – K.: NEA named m.p. Dragomanov National Pedagogical University, 2011. Is the Issue. 16.-p.46-56.

7. About Strategìu stalogo rozvitku «Ukraine-2020 ": Decree of the President of Ukraine of 12 sìchnâ 2015 Rock [Elektronnij resource]. -Access Mode: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

8. Smìt E. Naciònal'na ìdentičnist'/E. Smìt. -K., 1994. -224 с.

9. Freud's Z. Entry to psihoanalizu /Freud / lane. w nìm. Peter Tarašuka. - K.: Basics, 1998. -with 709.

ДЗВИНЧУК, Д.И. - доктор философских наук, профессор, заведующий кафедрой государственного управления и местного самоуправления Национального технического университета нефти и газа

(Ивано-Франковск, Украина) fuid@ua.fm

НАЦИОНАЛЬНОЕ САМОСОЗНАНИЕ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОГО ГОСУДАРСТВА И МОДЕРНИЗАЦИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

В статье рассмотрены особенности национального самосознания как фактора эффективных государственных изменений и политической модернизации. Сделан вывод, что радикальная трансформация традиционных структур и принципов самоидентификации приводит к изменению идентичности всего общества и является одной из важных функций модернизации. Национальное самосознание выступает одним из важнейших факторов формирования политической нации, устойчивого развития политической системы, легитимации институтов государства.

Ключевые слова: идентичность, национальное самосознание, самоидентификация, модернизация политической системы.

DZVINCHUK, DMITRY - doctor of philosophical sciences, professor, Head of the Department of Public Administration and Local Government, National Technical University of Oil and Gas

(Ivano-Frankivsk, Ukraine) fuid@ua.fm

NATIONAL IDENTITY AS A FACTOR OF EFFECTIVE STATE AND POLITICAL SYSTEM MODERNIZATION

In the article the peculiarities of national identity as a factor of effective state-changes and political modernization. It was concluded that a radical transformation of traditional structures and principles of identity leads to a change in the identity of society and is one of the important features of modernization. National identity is one of the most important factors in the formation of a political nation, the sustainable development of the political system, legitimizing state institutions. National identity is the sense of a nation as a cohesive whole, as represented by distinctive traditions, culture, language and politics. National identity markers are those characteristics used to identify a person as possessing a particular national identity. These markers are not fixed but fluid, varying from culture to culture and also within a culture over time. Such markers may include common language or dialect, national dress, birthplace, family affiliation etc. Identity politics as a mode of organizing is closely connected to the concept that some social groups are oppressed (such as women, ethnic minorities, sexual minorities etc.), and that this makes one vulnerable to cultural imperialism, violence, exploitation, marginalization, or powerlessness. Identity politics starts from analyses of oppression to recommend a restructuring of the existing society. Identity politics is a phenomenon that arose first at the radical margins of liberal democratic societies in which human rights are recognized, and the term is not usually used to refer to dissident movements within single-party or authoritarian states. Determining the directions and priorities of the national identity requires consideration of internal and external conditions of formation of the national community, its objective status and characteristics of the collective consciousness. A necessary condition for the establishment of adequate and modern Ukrainian identity is a reality model specification criteria person or nationality of cultural and historical phenomenon.

Key words: identity, national identity, identification, modernization of the political system.

Стаття надійшла до редколегії 01.11.15

Прийнята до друку 05. 11.15